

ОЦІНКА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Бутенко В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Понік В.В.,

здобувач II (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Пенсіонери становлять значну частину населення суспільства, і держава не може не звертати увагу на таку численну категорію громадян. В умовах переходу до ринкових відносин проблема ефективного пенсійного забезпечення

стає однією з найгостріших. Наразі в Україні працює лише перший та третій рівень пенсійної системи.

При цьому третій рівень, який передбачає добровільне недержавне пенсійне забезпечення, коли людина самостійно накопичує собі на пенсію, не користується популярністю. А перший рівень – солідарна система, яка передбачає, що кошти, які перераховуються до Пенсійного фонду, йдуть на виплату пенсій поточним пенсіонерам, у майбутньому не буде в змозі забезпечити пенсії громадянам, які зараз працюють [1]. За розрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи, у 2050 році внески до Пенсійного фонду робитимуть 9,7 млн працівників, яким доведеться утримувати 11,7 млн пенсіонерів [2]. Система пенсійного забезпечення складається з трьох рівнів: перший рівень – солідарна система, другий рівень – накопичувальна система, третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. Для отримання результатів були застосовані наступні методи: аналізу та синтезу – при визначенні завдань та принципів побудови системи пенсійного забезпечення, дослідженні методів її оцінки; стандартні методи статистичних досліджень – при здійсненні аналізу. Розв'язати проблему пенсійного забезпечення мав би запуск другого рівня пенсійної системи, який передбачає відкриття індивідуальних пенсійних рахунків кожному працівник [3].

Розглянемо ситуацію із пенсіями у 2022 році: станом на 01.01.2022 року загальна чисельність пенсіонерів склала 10 841 117 осіб, середній розмір пенсійної виплати склав 3 991,53грн, а близько 50% пенсіонерів отримують пенсію менше 3 000 грн. Ситуація із розміром пенсій виглядає так: до 2 000 грн – отримують 13,4% пенсіонерів; від 2 001 до 3 000 грн – 35,6%; від 3 001 до 4 000 грн – 21,2%; від 4 001 до 5 000 грн – 9,7%; від 5 001 до 10 000 грн – 15,4%; понад 10 000 – 4,7%. Також з 1 січня 2022 року в Україні змінено вимоги до страхового стажу, який дозволяє населенню виходити на пенсію за віком [2].

Пенсійний вік та право на призначення пенсії за віком визначається у залежності від набутого відповідного страхового стажу та становить 60, 63 та 65 років, згідно з законом “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”. Вимоги до страхового стажу у 2022 році: з 1 січня по 31 грудня право вийти на пенсію у 60 років матимуть люди, у яких страховий стаж становить не менше 29 років. Якщо у людини немає такого стажу, то у 2022 році на пенсію у 63 роки зможуть вийти люди зі страховим стажем від 19 до 29 років. Якщо по досягненню 63 років пенсіонер не має мінімального страхового стажу, то він має право вийти на пенсію у 65 років. Такі пенсіонери будуть отримувати соціальну виплату, котра у січні становить 1 854 гривні. У 2022 році буде проведено поетапне збільшення розміру пенсій. У держбюджеті заклали зростання мінімальної пенсії, на 8,2%. Мінімальна пенсія становитиме: з 1 січня – 1934 гривні, з 1 липня – 2027 гривень, з 1 грудня – 2093 гривні. Як обіцяє уряд, запуск другого рівня відбудеться у 2023 році та матиме кілька етапів. Сьогодні мова йде про те, що на персональні пенсійні рахунки буде відраховуватись від 2% від заробітної плати, поступово збільшуючи цю ставку до 7%, при цьому буде здійснений перерозподіл пенсійних внесків між

роботодавцем і працівником. На цьому рівні передбачено створення додаткових коштів для майбутніх пенсіонерів шляхом обов'язкової сплати внесків на індивідуальні пенсійні рахунки та їх інвестування. Його відмінність від першого рівня полягає в тому, що відрахування працівників йтимуть не у “загальний казан”, звідки виплачують гроші нинішнім пенсіонерам, а накопичуватимуться на індивідуальних рахунках. При цьому за громадянином залишатиметься право власності на ці кошти: їх можна буде передавати в спадок, ними можна буде достроково користуватися у випадках, які встановить уряд. Така система передбачає, що у перспективі відрахування навіть у невеликому обсязі можуть забезпечити великий дохід при досягненні особою пенсійного віку. Звичайно, після того, як система запрацює і буде працювати багато років, у працівників буде достатньо часу, щоб накопичити на пенсію. Сьогодні, економісти виділяють такі недоліки накопичувальних пенсій: Зменшення надходжень до Пенсійного фонду, заощадження знеціняться – інфляція може “з’їсти” накопичення, відсутність гарантії збереження коштів, нерозвиненість фондового ринку, тільки за умови, що держава зможе врахувати всі ці моменти, другий рівень пенсійної системи запрацює так, як потрібно [2].

Зарубіжний досвід: практика Франції вирізняється обов'язковістю участі усього приватного сектору економіки при акумуляції та розподілі коштів, що забезпечує гнучкість у сфері збереження права на отримання пенсії на весь час роботи, що дозволяє полегшити процес зміни місця роботи, на умовах, що не притаманні для більшості зарубіжних країн. У Чеській Республіці добровільний рівень пенсійної системи, що представлений недержавними пенсійними фондами, був запроваджений одним із перших. Ним охоплюється більше половини чисельності всього населення. Трирівнева пенсійна система Хорватії дещо подібна до української. Добровільними пенсійними фондами, чії активи та число учасників, до речі, значно зросли останнім часом, представлений третій рівень системи. Також три рівні пенсійної системи діють у Польщі. Пенсійна система Республіки Казахстан, яка на сьогодні складається із двох частин: державної і приватної. Це перша країна СНД, яка ввела обов'язкову накопичувальну пенсійну систему. В обов'язковому порядку усі без виключення працюючі громадяни відраховують 10% своїх доходів до накопичувального пенсійного фонду на індивідуальні пенсійні рахунки. При цьому, вони не позбавлені можливості робити й добровільні пенсійні відрахування.

Накопичені засоби інвестуються в економіку, а після припинення трудової діяльності працівника – йдуть на його особисте пенсійне забезпечення. В Болгарії трирівнева пенсійна система. Основою системи накопичувального пенсійного страхування є публічні недержавні пенсійні фонди [4].

Проаналізований досвід розвитку недержавного пенсійного забезпечення в даних країнах дає підстави стверджувати про необхідність поширення в Україні саме корпоративних або професійних пенсійних фондів, адже на сьогодні вони ще не здобули належного розповсюдження. Така практика позитивно вплине на

рівень життя колишніх працівників, та, безумовно, продуктивність та результативність праці тих осіб, які на сьогоднішній день працюють.

Список використаної літератури:

1. Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: монографія. – Львів : «Растр-7», 2020. 265 с.
 2. Стихальська Н. Пенсійне забезпечення у 2022 році, або як збільшити розмір майбутньої пенсії: блог. Офіційний сайт СК «TAS Life». URL: <https://taslife.com.ua/blog/pensijne-zabezpechennya-u-2022-rocz-i-abo-yak-zbilshyty-rozmir-majbutnoyi-pensiyi> (дата звернення 16.02.2022).
 3. Грушко В.І. Пенсійна система : підручник / за ред. В.І. Грушка / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 368 с.
 4. Медвідь А. О. Зарубіжний досвід здійснення недержавного пенсійного забезпечення та національні перспективи у цій сфері Одеські юридичні читання: *Матер. всеукр. наук.-практ. конфер.* (м. Одеса, 10–11 листопада 2017 р.) / за ред. Г. О. Ульянової ; уклад.: О. В. Дикий, Ю. Д. Батан. Одеса : Видавничий дім "Гельветика", 2017. С. 85-87. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/9644> (дата звернення 16.02.2022).
-